

מסכת תענית

פרק ב

א. סדר תעניות כיצד, מוציאים את התבה לרחוב של עיר, ונותנים אפר מקלה על גבי התבה, ובראש הנשיא ובראש אב בית דין, וכל אחד ואחד נותן בראשו. הנזון שבהן אומר לפניו דברי כבושין, אחינו, לא נאמר באנשי נינוה, וירא האלהים את שקם ואת תעניתם, אלא (יונה ג) וירא האלהים את מעשיהם, כי שבו מדרכם הרעה. ובקבלה הוא אומר (יואל ב) וקרעו לבבכם ואל בגדיכם:

ב. עמדו בתפלה, מורידין לפני התבה זקן ורגיל, ויש לו בנים, וביתו ריקם, כדי שיהא לבו שלם בתפלה, ואומר לפניו עשרים וארבע ברכות, שמנה עשרה שבת כל יום, ומוסיף עליהן עוד שש:

ג. ואלו הן, זכרונות, ושופרות, אל ה' בצרתה לי קראתי ויעני (תהילים ק"כ:א'), אשא עיני אל הקרים וגו' (שם קכא), ממעמקים קראתי ה' (שם קל), תפלה לעני כי יעטף (שם קב). רבי יהודה

אומר, לא הִנֵּה צָרִיף לומר זְכוֹנוֹת וְשׁוֹפְרוֹת, אֲלֵא אומר תַּחֲתִיָּהוּ,
רָעַב כִּי יִהְיֶה בָּאָרֶץ (מלכים א ח', ל"ז), דָּבָר כִּי יִהְיֶה וְגו', אֲשֶׁר
הִנֵּה דָבָר ה' אֵל יִרְמְיָהוּ עַל דְּבָרֵי הַבְּצֻרוֹת (ירמיה יד). ואומר
חֹתְמִיָּהוּ:

ד. עַל הָרִאשׁוֹנָה הוּא אומר, מִי שֶׁעָנָה אֶת אֲבָרָהָם בְּהַר הַמּוֹרִיָּה,
הוּא יַעֲנֶה אֶתְכֶם וַיִּשְׁמַע בְּקוֹל צַעֲקֹתְכֶם הַיּוֹם הַזֶּה, בָּרוּךְ אַתָּה ה'
גּוֹאֵל יִשְׂרָאֵל. עַל הַשְּׁנִיָּה הוּא אומר, מִי שֶׁעָנָה אֶת אַבְרָהָם עַל יָם
סוּף, הוּא יַעֲנֶה אֶתְכֶם וַיִּשְׁמַע קוֹל צַעֲקֹתְכֶם הַיּוֹם הַזֶּה, בָּרוּךְ אַתָּה
ה' זֹכֵר הַנְּשָׁכָחוֹת. עַל הַשְּׁלִישִׁית הוּא אומר, מִי שֶׁעָנָה אֶת יְהוֹשֻׁעַ
בְּגִלְגָּל, הוּא יַעֲנֶה אֶתְכֶם וַיִּשְׁמַע קוֹל צַעֲקֹתְכֶם הַיּוֹם הַזֶּה, בָּרוּךְ
אַתָּה ה' שׁוֹמֵעַ תְּרוּעָה. עַל הָרְבִיעִית הוּא אומר, מִי שֶׁעָנָה אֶת
שְׁמוּאֵל בַּמִּצֵּפָה, הוּא יַעֲנֶה אֶתְכֶם וַיִּשְׁמַע בְּקוֹל צַעֲקֹתְכֶם הַיּוֹם הַזֶּה,
בָּרוּךְ אַתָּה ה' שׁוֹמֵעַ צַעֲקָה. עַל הַחֲמִישִׁית הוּא אומר, מִי שֶׁעָנָה אֶת
אַלְיָהוּ בְּהַר הַפְּרָמָל, הוּא יַעֲנֶה אֶתְכֶם וַיִּשְׁמַע בְּקוֹל צַעֲקֹתְכֶם הַיּוֹם
הַזֶּה, בָּרוּךְ אַתָּה ה' שׁוֹמֵעַ תַּפְלָה. עַל הַשְּׁשִׁית הוּא אומר, מִי שֶׁעָנָה
אֶת יוֹנָה מִמְּעֵי הַדָּגָה, הוּא יַעֲנֶה אֶתְכֶם וַיִּשְׁמַע בְּקוֹל צַעֲקֹתְכֶם הַיּוֹם
הַזֶּה, בָּרוּךְ אַתָּה ה' הַעֲוֹנָה בָּעֵת צָרָה. עַל הַשְּׁבִיעִית הוּא אומר, מִי
שֶׁעָנָה אֶת דָּוִד וְאֵת שְׁלֹמֹה בְּנוֹ בִּירוּשָׁלַיִם, הוּא יַעֲנֶה אֶתְכֶם וַיִּשְׁמַע
בְּקוֹל צַעֲקֹתְכֶם הַיּוֹם הַזֶּה, בָּרוּךְ אַתָּה ה' הַמְּרַחֵם עַל הָאָרֶץ:

ה. מעשה בימי רבי חלפתא ורבי חנניה בן תרדיון, שעבר אחד לפני התבה וגמר את הפרכה כלה, ולא ענו אחריו אמן. תקעו הפהנים תקעו. מי שענה את אברהם אבינו בהר המוריה הוא יענה אתכם וישמע בקול צעקתכם היום הזה. הריעו בני אהרן הריעו. מי שענה את אבותינו על ים סוף, הוא יענה אתכם וישמע בקול צעקתכם היום הזה. וכשפא דבר אצל חכמים, אמרו, לא היינו נוהגין כן אלא בשער מזרח ובהר הבית:

ו. שלש תעניות הראשונות, אנשי משמר מתעניין ולא משלימין, ואנשי בית אב לא היו מתעניין כלל. שלש שניות, אנשי משמר מתעניין ומשלימין, ואנשי בית אב מתעניין ולא משלימין. שבע אחרונות, אלו ואלו מתעניין ומשלימין, דברי רבי יהושע. וחכמים אומרים, שלש תעניות הראשונות, אלו ואלו לא היו מתעניין כלל. שלש שניות, אנשי משמר מתעניין ולא משלימין, ואנשי בית אב לא היו מתעניין כלל. שבע אחרונות, אנשי משמר מתעניין ומשלימין, ואנשי בית אב מתעניין ולא משלימין:

ז. אנשי משמר מתרים לשתות יין בלילות, אבל לא ביום. ואנשי בית אב, לא ביום ולא בלילה. אנשי משמר ואנשי מעמד אסורין מלספר ומלכבס, ובחמישי מתרין מפני כבוד השבת:

ח. כל הכתוב במגלת תענית דלא למספד, לפננו אסור, לאתרוי
מתר. רבי יוסי אומר, לפננו ולאתרוי אסור. דלא להתענא ביהון,
לפננו ולאתרוי מתר. רבי יוסי אומר, לפננו אסור, לאתרוי מתר:

ט. אין גוזרין תענית על הצבור בתחלה בתמישי, שלא להפקיע
השערים, אלא שלש תעניות הראשונות שני ותמישי ושני, ושלש
שניות תמישי שני ותמישי. רבי יוסי אומר, כשם שאין הראשונות
בתמישי, כך לא שניות ולא אחרונות:

י. אין גוזרין תענית על הצבור בראש חודש, בתנקה ובפורים, ואם
התחילו, אין מפסיקין, דברי רבן גמליאל. אמר רבי מאיר, אף על
פי שאמר רבן גמליאל אין מפסיקין, מודה היה שאין משלימין. וכן
תשעה באב שחל להיות בערב שבת: